

9. POSTMODERNÍ FILOSOFIE

V posledním čase jakoby se zeměkoule potočila poněkud rychleji než tomu bylo doposud a vše se velice rychle během jednoho, nebo dvou desetiletí proměnilo. Současné církve (ne jen tradiční, ale i charismatické a evangelikální), nestíhají na tento zrychlující se trend ve světě adekvátně reagovat a nedokáží předávat veřejnosti biblickou zvěst přijatelným a pro tuto dobu dostatečně srozumitelným způsobem.

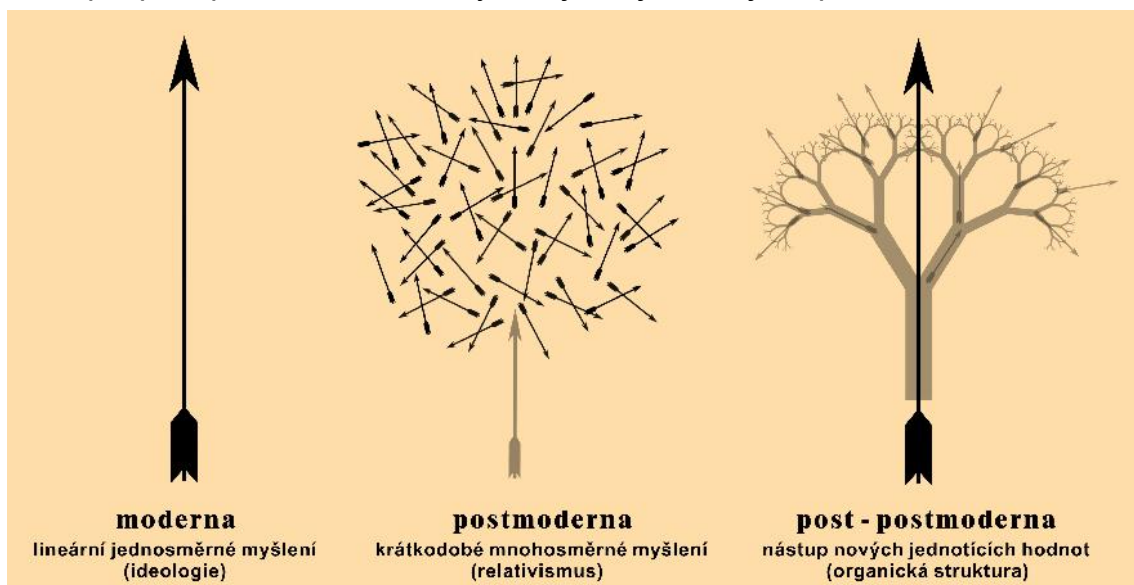
Už v začátcích víry jsem se v církvi dozvěděl, že k Bibli je třeba přistupovat aktuálně v přítomném čase jako k přímému komunikačnímu kanálu s Bohem. To je základní postoj k Písmu, vyučovaný ve všech evangelikálních církvích. Říkalo se, že Bibli máme číst aktuálně tak, jako by šlo o nejčerstvější noviny týkající se přímo naší žhavé současnosti. Na vlastním životě jsme si pak mohli začít ověřovat, že Bible je opravdu nadčasově trvale živým Slovem, které ve spojení s Duchem svatým má moc proměňovat lidské životy. Pokud je Bible opravdu aktuálním a věčně živým Božím slovem, proč by nemohla skrývat nečekaně nové poznatky, připravené právě až pro tuto postmoderní dobu? Proč by nemohla nově uzrát a vydat své ovoce připravené právě jen pro tento čas?

Myslím, že něco podobného se stalo již v období Renesance, které také přineslo po téměř tisíci letech středověkého mysticismu úplně nový pohled na svět, na život i na člověka a spolu s ním přišel také i nový a svobodnější přístup ke čtení Bible.

Dá se říci, že Renesance vytvořila živnou půdu pro vznik Reformace. Příchod humanismu, odklon od gotického mysticismu a počátek kapitalismu přinesly zájem o člověka a s ním i Lutherovy otázky, za jakých okolností může být spasen jedinec apod. Celý středověk tyto otázky neřešil, protože za jedince vše obstarávala katolická liturgie a kněží.

Ovšem Slovo o „spasení z milosti“, nezačalo být v Bibli až s příchodem Martina Luthera, ale bylo tam už celých 1500 let před ním. Avšak církev, která již neměla přímý kontakt s Kristem a nepochopila význam změn, které přinesl, vrátila se raději k desateru Božích přikázání a Áronovskému kněžství a literu Nového zákona tomu jen přizpůsobila.

Současná postmoderní doba vytváří po 500 letech podobnou situaci a poskytuje podobné změny v přístupu k Písmu jako Lutherovi poskytla Renesance, ale ve zcela nových a nečekaných souvislostech. Postmodernou končí dlouhé období přímočaře perspektivního, racionálního myšlení, které přinesla Renesance. To bylo nahrazeno emocionalitou prožitku a pluralitou. O tom by se dalo dlouze mluvit, ale to není tématem této knihy. Již se rýsuje nové myšlení, které neruší postmodernu, ale vnáší do ní novou „organickou“ racionalitu za vydatného přispění počítačové techniky a nejnovějších objevů přírodních věd.

Na postmoderních jevech objevujících se v současné společnosti vidím mnoho užitečného a objevného i pro církve dnešní doby ve smyslu překvapivě nového chápání Písma.

Mluvíme-li o postmoderně, je třeba rozlišit postmoderní jevy a postmoderní filosofii. To není totéž, jevy se dějí, ale filosofové jen přemýšlejí. Postmoderna je daleko spíše kulturním fenoménem, než filosofií. Mluvíme-li dnes o Renesanci před 500 lety, také ji automaticky nespojujeme s filosofy té doby (např. s Makiavelim), ale s kulturou.

Tyto nové jevy (post-bipolární politika, post-industriální ekonomika, post-rationální kultura, post-sekulární nová spiritualita atd.) nevznikají ve společnosti vlivem četby postmoderních filosofů (J. F. Lyotard, M. Foucault, J. Derrida, R. Rorty), jak to mylně chápou někteří konzervativisté a podle nich i někteří křesťané, ale jakýmsi samopohybem dějin. Bavící se současná mládež se zcela určitě neřídí žádnými filosofy, nic takového nečte a přesto se zcela spontánně sama od sebe chová postmoderně.

Filosofické myšlení v Bibli

Považuji za užitečné odlišit postmoderní jevy, které vznikají ve společnosti spontánně od názorů postmoderních filosofů, kteří jsou ne vždy dostatečně srozumitelní.

Všichni konzervativci vytkávají postmodernistům, že neuznávají absolutní hodnoty, že popírají existenci absolutní pravdy, ale naopak prý tvrdí, že existuje pouze pluralita více pravd vedle sebe a pravda je tudíž vždy a pouze relativní.

Dnešní důsledný postmodernista ovšem nic takového nemusí tvrdit, pokud vezme v potaz nadpřirozené zjevení existence absolutní pravdy, které se ovšem vymiká z kompetence veškeré filosofie, tedy i té jeho.

Postmoderně filosofické myšlení je spíše takovým myšlením, které chce být myšlením historicky poučeným, které již nepřijímá žádný druh ideologie nebo prázdných frází a dává si pozor na to, aby se jich samo nedopouštělo. Snaží se o co nejzodpovědnější zkoumání jevů i pojmů s ohledem na jejich společenské a historické souvislosti a vzájemné vazby.

Proto by dnešní důsledný postmodernista mohl o absolutní pravdě říci pouze toto:

„Za celou dobu své existence se klasické ani moderní filosofii nepodařilo dát jedinou uspokojivou odpověď na otázky po absolutních hodnotách a smyslu lidského života, které sama sobě kladla, takže to nejspíš vůbec neumí a tato její snaha byla po celých 2000 let naprosto marná.“ Zkráceně: **„Žádná filosofie neumí dát jedinou odpověď na otázky, které si sama klade.“** To by ovšem bylo velmi biblické.

My křesťané, kteří jsme v absolutní pravdu **uvěřili**, neboť nám byla nadpřirozeně zjevena v Ježíši Kristu, jsme se k této pravdě přece také nijak neprofilosofovali vlastním rozumem. Bylo by tedy nefér chtít to po současných filosofech, aby se této chyby znovu a znovu dále dopouštěli.

Postmoderní filosofie (je-li jí vůbec třeba) by měla být historicky poučená ze všech předchozích filosofii a proto by se měla vzdát veškeré snahy vyjadřovat se k nadpřirozeným věcem, neboť jí to z podstaty filosofie nepřísluší.

Je v tom skrytý jistý paradox, který nahrává postmoderně na smeč, totiž pokud by postmoderní filosof netvrdil, že není absolutní pravda, ale jen to, že člověk tak jak je, není sto se dobrat jakéhokoliv konečného smyslu svého života, vřele mu dám za pravdu, vždyť přece Bible tvrdí totéž. Bez Boha a bez poznání HŘÍCHU to opravdu nejde! Tuto krizi filosofie vyjádřil filosoficky v Písmu již král Šalomoun:

Všechny věci jsou tak únavné, že se to ani nedá vypovědět; nenasytí se oko viděním, nenaplní se ucho slyšením. **Kaz 1:8**

Filosofující král Šalomoun dokonce dává postmodernistům za pravdu, pokud si za pojem „pomíjivost“ smím dosadit současný postmoderní výraz „relativnost“.

Viděl jsem všechno, co se pod sluncem děje, a hle, to vše je pomíjivost a honba za větrem. **Kaz 1:14**

Dá se tedy říci, že král Šalomoun došel do podobného bodu svého filosofování jako postmodernisté: „Nic absolutního a stálého není pod sluncem, vše je jen relativní, pomíjivé a marné.“

Pokud mi ovšem postmodernista bude tvrdit, že právě proto žádný takový konečný smysl neexistuje, musím s ním prudce nesouhlasit a co hůř, v té chvíli ho musím pokládat za postmodernistu dost nedůsledného, protože by právě v té chvíli promluvil jako moderně kovaný filosof, který si chce stále ještě nárokovat mít absolutní pravdu.

Takto se dá téměř cimrmanovsky nasmečovat argument konzervativců proti postmoderně zpět na jejich vlastní hlavy. „Absolutní pravda existuje, ale není z tohoto světa.“

To postmoderní filosof zatím neví a tak se intuitivně zdráhá mít absolutní pravdu, aby nepodleh klamu různých ideologií a to mu nelze vytýkat. Absolutní pravda se pod vlivem HRÍCHU ze světa vytratila a tak tu opravdu není. Může nám být pouze nadpřirozeně zjevena a vše ostatní, co je z člověka je buď modla nebo ideologie.

Náš postmoderní filosof (možná lépe řečeno filosof zkoumající postmoderní jevy ve společnosti) Václav Bělohradský citoval ve filmu „Nikdo neposlouchá“ jednoho amerického filosofa, který řekl:

„Definuj, nebo budeš definován, nebo ti tvůj život definují jiní.“

To se hluboce zapsalo do mé mysli. Je to velmi užitečné heslo právě pro křesťany této doby. Nikdo jiný více než křesťané nemají tendenci sklouzávat stále do zaběhnutých klišé a strnule prefabrikovaných (tj. obsahově uzavřených a bez hlubšího přezkoumání od jiných lidí převzatých) výroků.

Postmoderní myšlení reagující na současné jevy ve společnosti si např. dobře všímá, že žádný výrok (nebo myšlenka) nevisí v prostoru jen tak sám o sobě jako neměnné dogma, ale má vždy konkrétní společenskou a historickou souvislost. Tím také postřehlo, že žádný pojem nemůže mít neměnný obsah, ale nutně v sobě nese různá zabarvení a konotace podle toho jak, kdy a kde vznikl a pod jakým vlivem a za jak dlouho se proměnil. To je ale opět velmi biblické. Vždyť ani samo zjevení Ježíše Krista nepřišlo z NEBE zcela nečekaně jen tak bez varování, bez konkrétních společensko-historických souvislostí zde na ZEMI. Přímo se váže na Mojžíšův zákon a biblické proroky a na celou historii židovského národa. Pro církvev je to příležitost i výzva, aby se také poučila ze své vlastní historie po 2000 letech své existence. Nastala doba, kdy je třeba znovu, jinak a lépe definovat, co máme vlastně na mysli, když něco říkáme.

Postmoderní myšlení se mně osobně jeví jako více „scénografické“. Nevšímá si totiž jen vlastního dramatického napětí a konfliktů mezi subjekty ve společnosti, ale všímá si i jejich umístění do správných časových a prostorových souřadnic v daném veřejném a historickém prostoru.

A tak řešení pro filosofické dilema mezi konzervativci a postmodernismem nalézám znovu v první větě Bible: **„Na počátku Bůh stvořil nebe a zemi.“** Tyto dva na počátku stvořené světy se od sebe liší, jsou od sebe odděleny a projevují se různě. Jiné jsou věci pozemské a jiné nebeské a my bychom neměli plést dohromady, co k sobě nepatří. Je třeba dobře rozlišovat a zkoumané jevy správně lokalizovat podle tohoto základního prostorového schématu.

A jsou tělesa nebeská a tělesa pozemská, ale jiná je sláva nebeských a jiná pozemských.

1Kor 15:40

Není snad i v Kristově výroku (Mar 12:17): **„Co je císařovo odevzdejte císaři a co je Boží, Bohu.“**, ukryta výzva pro dnešek, abychom lépe rozlišovali NEBE od ZEMĚ i v jejich věcech a dávali své k svému? Co je filosofické přenechte filosofům tohoto světa (ZEMĚ) a co je z víry v Krista očekávejte z NEBE.

NEBE v Písmu představuje hodnoty absolutní, neměnné a věčné, ZEMĚ pak hodnoty pomíjivé, proměnlivé a tedy i v pravém slova smyslu relativní.

Nebeské pravdy mimoděk probleskují v detailech jak do současného konzervatismu např. v jeho koncepci **obecného mravního zákona**, tak i do postmodernismu např. v jeho důrazu na **autentičnost** a funkčnost bez iluzí a prázdných frází. Nikdy by však tyto filosofické pravdy z obou stran neměly být konečným (absolutizujícím) důvodem k osobnímu vyznání srdce bez poznání jejich pravého původce Ježíše Krista.

... neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi – svět viditelný i neviditelný; jak nebeské trůny, tak i panstva, vlády a mocnosti – a všechno je stvořeno skrze něho a pro něho. **Kol 1:16**

My se orientačně smíme zajímat o jakoukoliv filosofii (pokud nepřekračuje zakázanou hranici okultismu), ale žádné bychom neměli uvěřit, nebo se na ni spoléhat.

Všechno je mi dovoleno – ano, ale ničím se nedám zotročit. **1.Kor 6:12**

Myslím, že se nemůžeme zlobit na současné postmoderní myslitele, že ve světě tady na ZEMI a v lidské společnosti nenalézají důkaz existence konečné absolutní pravdy, čili pevného bodu, o který by se dalo spolehlivě opřít, neboť v něm opravdu není. Tento pevný bod je k nalezení pouze v NEBI a ve zjevení osoby Ježíše Krista.

HLAVNÍ MYŠLENKY TÉTO KAPITOLY:

POSTMODERNA

dnes poskytuje podobnou příležitost ke změnám v přístupu k Písmu,
jako před 500 lety Lutherovi poskytl

RENASANCE,

ale ve zcela nových a nečekaných souvislostech.

Postmoderna je kulturní fenomén a ne filosofie.

Současná mládež se zcela určitě neřídí žádnou filosofií, nic takového neče a přesto se zcela spontánně sama od sebe jako celek chová postmoderně.

Křesťané mají více než jiní lidé tendenci sklouzávat do zaběhnutých kliše a obsahově strnulých, prefabrikovaných (zabalенých) pojmů a výroků, zděděných tradicemi po svých předcích.

„Definuj, nebo budeš definován, nebo ti tvůj život definují jiní.“

Boží pravdy Písma v detailech probleskují
jak do současného konzervatismu (**všeobecný mravní zákon**),
tak i do postmodernismu (**autentičnost a odpor k ideologickým frázím**)

Zvídaví křesťané se orientačně mohou zajímat o jakoukoliv filosofii
(pokud nepřekračuje zakázanou hranici okultismu),
ale žádné by neměli uvěřit, nebo se na ni spoléhat.

Každá filosofie v důsledku vede k ideologii a každá ideologie je jako modla.

„Žádná filosofie neumí dát jedinou odpověď na otázky, které sama klade.“

Absolutní pravda existuje, ale není z tohoto světa.